

Szerkesztői jegyzet

A késő ősz évtizedek óta az országos szakmai konferenciák időszaka, amire a nevelés-oktatás közügyei iránt érdeklődők várakozással teli reménységgel tekintenek. Idén a várakozást az is fokozta, hogy a világjárvány tavaly az online térbe vagy a teljes elhagyásra kényszerítette a hagyományos rendezvényeket. Sokan hiányolták már a személyes találkozókat és a hivatalos programokat követő spontán és őszinte hangvételű vitafórumokat. Sajnos a járvány idén ősze sem múlt ki, így a személyes jelenlétre épülő rendezvények nemegyszer online programokat is beiktattak. Minden tisztelem a konferenciaszervezők, akik, dacolva a vírusfenyegetettség bizonytalanságával, ha kellett, többször is átszervezték a maguk rendezvényeit.

A konferenciák jelentőségének fölértékelődése még a 1980-as évek második felében indult meg, amikor a program, a szervezés és a kommunikáció kezdetleges és – akkori szóhasználattal élve – amatőr volt. De a magára találó civil kurázi különféle megnyilvánulásai (spontán közbeszólások, vastap-sok, kritikus szembesítések és heves, szenvedélyes viták stb.) átrajzolták az eredeti forgatókönyveket, és nemegyszer kényelmetlen helyzetbe hozták a regnáló hatalom túlélésre játszó bürokratáit. Tüzesek, elszántak voltak a tekintetek, fészületlenek a hozzászólások. Mindenki egy jobb korszak jöttében reménykedett. Aztán jött a tárgyalásos elitváltás, és tovább erősödött az oktatás szeplőinek szakmai öntudata, bátorsága. Emlékszem a '90-es évek eleji, több száz fős gólyavári történelemtanári konferenciára, ahol az első hozzászóló a pulpituson ülő akkori minisztert nyersen és határozottan azonnali lemondásra szólította fel. Miként hozzászólásában kifejtette: elfogadhatatlannak tartja, hogy a tárca vezetője nem képviseli kellőképpen a kormányban a pedagógusok érdekeit. A felszólalást dübörgő taps és egyetértő morajlás kísérte. A hozzászólót a teremben szinte mindenki bátorinak és egyben követendő példának tekintette. Semmi óvatoskodás és alaposkodás, köntörfalazás: ami a szívén, az a száján. A hozzászóló ünneplése közben magamban azon

morfondíroztam, hogy a harcias felszólaló vajon saját iskolája igazgatóját, munkaadóját is fel merné-e szólítani ilyen kendőzetlenül a lemondásra? Bátor tette már az alattvalói attitűdtől való felszabadulást, a pedagógusok polgári öntudatra ébredését jelzi-e, vagy csak a tehetetlenség érzésének pótcselekvése?

Ez már nagyon régen történt, a mai viszonyok már csak díszleteikben emlékeztetnek az akkoriakra. Azóta több száz kilónyi oktatási jogszabály és különféle tervezet, országos és helyi tanterv és program kötött ki a valóságos és virtuális iratmegsemmisítőkben.

A konferenciák is megváltoztak, eltűntek az esetlegességek, kiszámíthatatlanságok. Minden professzionista lett. A meghirdetés, a szervezés, a program, az előadók és résztvevők kiválasztása és kommunikációjuk is. Ezt mutatta az idén őszi konferenciasorozat is: volt itt minden, mi szem-szájnak ingere! Profi sajtótájékoztatók és drága molinók, részletes és rövidített programfüzetek, absztraktkötetek és tömegek előtt zajló plenáris előadások, változatos szekcióprogramok, kerekasztal-beszélgetések, fogadások, koszorúzások, köszöntések, sőt még értékes konferenciaajándékokat is lehetett kapni. Teret kapott az oktatáspolitikai, a neveléstudomány, a pedagógusképzés problematikája, a különböző innovációk és kutatási eredmények disszeminációja. Felléptek miniszterek, államtitkárok, elnökök és igazgatók, nemzetközi és hazai szaktekintélyek, kutatók, elemzők és értékelők, doktoranduszok és pedagógusok. Tanulágosak voltak a nemzetközi előadók problémafelvetései és a covidjárvány első szakaszának kutatási anyagai. Bár néhol a mintaválasztás és a kutatási körülmények, módszerek taglalása nagyobb teret kapott, mint az eredmények bemutatása. A hivatalos potentátok – meghívásuk legitimációt és anyagi támogatást ér – előre felvett videoanyaggal és az online térben voltak jelen, s, a kötelező eredménykommunikáció mellett, anélkül, hogy a korábbi tervek, programok végrehajtását érdemben elemezték volna, a jövőre vonatkozó nagyívű víziókat fogalmaztak meg.

Olyan általános célkitűzéseket – versenyképesség, minőség, esélyteremtés, méltányosság –, amelyek kizárták a kritikai hozzáállást, a heves viták kialakulását. Nem is nagyon fordult elő ilyen zabolátlanság, még az ellentmondásokat felszínre hozni szándékozó kerekasztalok esetében sem. A '90-es évek érzelmileg túlfűtött tanácskozásainak, parázs vitáinak vágyát kioltotta a közéleti viszonyok átszabása, az oktatási ügyek parkolópályára állítása, a korábban kivívott autonómiák, szakmai műhelyek módszeres felszámolása. Az óvatoskodás, az öngizolás, a megfelelni akarás, az öncélúság, a mellébeszélés, az elhallgatás, a kényes kérdések/ témák kerülése, a tényekkel, adatokkal, szavakkal való búvészkedés dominált, és kimondhatatlanul hiányzott *az a szenvedély, amelyet a jobbitásban való erős hit táplál*.

Pedig lenne és kellene mit magas érzelmi hőfokon megbeszelnünk! Mert egyre riasztó hírek jönnek az iskola világából. Nagy bajban vannak a gyerekek és a pedagógusok egyaránt. A megfelelési, teljesítmény- és versenykényszer, az erő kultuszának terjedése, a szociális érzékenység háttérbe szorítása következtében mind több gyermek válik szorongóvá és magányossá. Riasztó híreket hallani kamaszok zaklatásáról és növekvő számú öngyilkossági kísérletről. Az már nem is hír, hogy az iskolai tanulás már nem érték, a legtehetségesebbek továbbtanulásukat már külföldön tervezik, mert nem hisznek a teljesítményalapú hazai érvényesülésben. A pedagógusok évtizedes, Don Quijote-i szélmalomharca a társadalmi, anyagi és szakmai elismerésért végpontjához érkezett. Élet-, és munkakörülményeik romlása, az oktatás ügyének kiüresítése már a legjobb iskolákban is sztrájkhangulatot eredményezett. A források erodálása, a tömeges pályaelhagyás és a kiegészítés, összekapcsolódva a jobbitási illúziók elvesztésével, sajnos téves megoldási hiedelmek (pl. a gyerekek kiválogatása, folyamatos szűrése) általánossá válását eredményezték. Miközben a digitális oktatás kísérőjelenségeként tovább nőttek az oktatási esélyegyenlőtlenségek, területi és

társadalmi szinten egyaránt, tovább nyílt az iskolák, gyermekek lehetőségei/teljesítményei közötti olló. A kasztosodás, és ezzel összefüggésben a társadalmi tőke leértékelődési folyamata megállíthatatlannak tűnik. A jövő építése helyett az utolsó értékes tartalékainkat váltjuk aprópénzre a kevesek kiváltságainak megőrzése érdekében.

A jobbitás hitétől megfosztott közegben egyre kevesebbeket zavar az adatokkal, szavakkal való búvészkedés, a ködösítés, a valódi problémák zárójelbe tétele, a megszenvedett személyes történetek kibeszélésének, a késhegyig menő viták megvívásának hiánya. Pedig ezek nélkül a konferenciák sajnálatosan elveszítik eredeti értelmüket, a szervezők, résztvevők jóakarata és felkészültsége ellenére. Továbbá mindannyian akaratlanul teremtoivé és részeseivé válunk – kritikus kételkedő és ujjongó egyetértő egyaránt – egy nagy ön- és közbecsapáson alapuló színjátéknak, amely egy reményeitől megfosztott, kényszerek között vergődő, átvert és megalázott, infantilizálódó közösség (generáció) „haláltáncra, amelyben a gyerekek a felnőttek álságos világának kiszolgáltatottjai, élethazugságaik elszenvedői”.

Elnézést a haláltáncért, és felkavaró zárómondatért. Egyoldalú, leegyszerűsítő és igazságtalan. Közöséges csempészárú. A negyven éve általam rendezett *A tavasz ébredése* gyerektragédia kritikájából csempésztem ide. Kedves Olvasó, felejtse is el! Nem aktuális. Vegyük tudomásul: a mai viszonyok között minden jobb sorsra érdemes konferencia, intézmény és szereplő viselkedése érthető, és számos tényezővel megmagyarázható. Nem is szeretnék senkit és semmit pellengérré állítani – egyébként is magammal kellene kezdenem a korábban elkövetett megalkuvásokért, tévedéseimért, vétségeimért, mulasztásaimért. Tehát részemről minden mai játszma megbocsátható, és minden szereplő fölmenthető. Csak egy a bökkenő: *az igazi* ítéletet nem én, hanem majd *az utókor fogja kimondani* – remélem, mindannyiunkról és kendőzetenlül.